

Motion till riksdagen

1989/90:Ub610

av Martin Olsson och Stina Eliasson (båda c)

Ett "mittsvenskt" universitet

Högre utbildning och forskning är numera de viktigaste och mest verkningsfulla insatserna för att nå en positiv utveckling inom en landsdel eller en region.

Mellersta Norrland har utvecklats mycket svagt under flera årtionden och blivit något av en svag midja i vårt land. För att vända denna utveckling, bl.a. genom att tillgodose det stora behovet av kvalificerad utbildning och forskning i mellersta Norrland, bör strävandena om att utveckla ett decentraliserat mittsvenskt universitet med högskolorna Sundsvall-Härnösand och Östersund som bas stödjas. Detta universitet borde bli ett "nätverksuniversitet" med flera olika högskolor eller till olika centra regionalt spridda institutioner.

Denna del av vårt land, det geografiska mittsverige, har lag andel välutbildade och har drabbats av allvarlig befolkningsminskning under 80-talet. Högre utbildning och forskning är en utvecklingskraft som skulle kunna möjliggöra en nödvändig förnyelse inom näringslivet, så att även denna del av vårt land åter kan få en positiv utveckling.

Forskning och utbildning har fått allt större betydelse för att en region eller en landsdel skall kunna utvecklas. Det visas av olika undersökningar och det framstår mycket tydligt om man ser på den positiva utveckling som skett inom de regioner som fått nya universitet eller tekniska högskolor under de senare årtiondena. Behovet av personer med hög utbildning och speciell kompetens synes öka inom alla samhällssektorer även om det framträder mest inom industrin. De under 70-talet tillkomna regionala högskolorna har inte byggts ut i erforderlig, och i de olika regionerna, förväntad utsträckning. De har fortfarande heller inte någon egen forskningsorganisation. Eftersom högre utbildning och forskning är beroende av varandra utgör detta ett stort problem.

Centerpartiet har därför under flera år krävt – och kräver i partimotion i år – en plan för utbyggnad av fasta forskningsresurser vid de regionala högskolorna. Tyvärr har riksdagsmajoriteten årligen avslagit våra krav på fasta forskningsresurser vid de regionala högskolorna, men nu verkar det äntligen börja ske en omsvängning av åtminstone vissa socialdemokraters inställning i denna för icke universitetsorter så viktiga fråga. För Norrland är det av särskild betydelse att högskolorna och forskningsresurserna utvecklas snabbt, eftersom strukturonvandlingen är mer omfattande där än i andra delar av

landet. Det traditionella näringslivet, där utbildningsbehovet var lågt, måste ersättas av företag och branscher, som i stor utsträckning förutsätter högre utbildning och som endast kan utvecklas där det finns tillgång till kvalificerad arbetskraft. För tillräcklig tillgång på sådan arbetskraft fordras att ungdomarna kan få denna utbildning inom den egna delen av landet.

Mellersta Norrland riskerar att komma på mellanhand avseende satsningar på högre utbildning och forskning. Av landets totala högskole resurser går endast cirka en procent till högskolorna i Östersund och Sundsvall-Härnösand.

Detta är allvarligt eftersom mellersta Norrland drabbats av stor befolkningsminskning under 80-talet och nedgången i Västernorrlands län dessutom fortsatte även 1988. Nedgången i Västernorrlands län under 80-talet var exempelvis den största bland alla län. Även när under 1989 alla län haft befolkningsökning visar Västernorrland den relativt sett svagaste utvecklingen. Även Jämtlands läns befolkningsökning under 1989 var klart under riksgenomsnittet.

En av förutsättningarna – och förmodligen den viktigaste – för att även denna del av vårt land skall få en positiv utveckling är att i högre grad även där satsa på forskning och utbildning. Det behövs nämligen en förnyelse av näringslivet, som kräver tillgång till välutbildad arbetskraft. Högskoleanknuten forskning är viktigare i Norrland än i övriga landet eftersom näringslivets satsningar på forskning och utveckling är förhållandevis mindre där. Norrland har även lägre andel välutbildade än övriga landet.

Detta jämte behovet av förnyelse och utveckling inom näringslivet för att nå en positiv befolkningsutveckling talar för att stora insatser behöver göras inom högre utbildning och forskning.

Eftersom mellersta Norrland – det geografiska Mittsverige – blivit något av en svag midja på vårt land bör det vara ett nationellt intresse att göra framtidsatsningar i detta område för att vända utvecklingen.

Vad gäller de regionala högskolorna skulle de bl.a. behöva fasta forskningsresurser. Men det finns mycket starka skäl för att gå ytterligare ett steg och låta nästa universitet bli ett mittsvenskt sådant med högskolorna i mellersta Norrland som bas.

Ett mittsvensk universitet skulle genom sin utbildning och forskning kunna bli en viktig utvecklingskraft för främst de båda län den skulle omfatta. Mellersta Norrland behöver bred utbildning och forskning på universitetsnivå. Detta fordras på de naturvetenskapliga-, tekniska och ekotekniska områdena för att direkt tillgodose behov av en nödvändig näringslivsutveckling och inom humaniora, som är mycket eftersatta i Mellannorrland, för att ge ytterligare stadga och styrka i den långsiktiga regionala och kulturella utvecklingen.

Det nya universitetet bör bli så decentraliserat som möjligt, vilket skulle kunna ske om det blir ett "nätverksuniversitet" bestående av flera olika högskolor eller av olika centra och regionalt spridda institutioner. Förebilder för denna typ av universitet finns i vissa stater i USA med likartade strukturella förutsättningar som vårt nya universitet skulle få.

Den hittillsvarande högskoleverksamheten i mellersta Norrland har betytt synnerligen mycket för utbildning och utveckling i området. Men mot bak-

grund av behoven är en kraftig utbyggnad nödvändig. Ett mittsvenskt universitet skulle innebära att de befintliga verksamheterna får större utvecklingsmöjligheter och bättre förutsättningar för att stödja och komplettera varandra. Det är väsentligt att om universitet blir så decentraliserat som möjligt skulle det ha goda förutsättningar för att dels ha verksamhet på många orter i området och därmed positivt påverka utvecklingen inte bara i och omkring de största orterna, dels bedriva forskning för vilken det finns speciella förutsättningar för och stort behov av i respektive område i mellersta Norrland.

Mellersta Norrland är en central och viktig del av Mittnorden, där ett samarbete på olika områden successivt utvecklats. Ett kommande mittsvenskt universitet bör därför även pröva förutsättningarna för samarbetet främst med högskoleverksamheten i Trondheim.

Vår slutsats är att tillsammans med goda kommunikationer och en även i övrigt väl utbyggd infrastruktur skulle detta universitet kunna bli en avgörande satsning för att långsiktigt vända utvecklingen i mellersta Norrland.

Tanken på att nästa universitet i vårt land borde utvecklas i denna del av landet är inte ny. Redan i 1983 års länsrapport för Västernorrlands län redovisades nämligen denna tanke. I 1988 års länsrapport erinras om detta och framhålls att "om högre utbildning och FoU i Norrland skall nå samma nivå som landets delar finns behov av ett mittsvenskt universitet..." Även i massmedia har förts en debatt om denna fråga.

Inte heller i riksdagen är frågan ny. Under fjolårets allmänna motionstid väckte undertecknad Olsson motionen 1988/89:Ub652 med krav på allsidig utredning om utvecklande av ett mittsvenskt universitet. Tyvärr avvisades kravet (1988/89:UbU25) mycket kortfattat med att "riksdagen inte under den pågående treåriga planeringsperioden bör göra något uttalande som ändrar de tidigare antagna riktlinjerna". Eftersom motionen innehöll ett utredningskrav gällande den långsiktiga utvecklingen och inte krav på förändringar de allra första åren var avslagsmotiveringen anmärkningsvärd. Samtidigt visar den hur nödvändigt det är att i år återkomma med motsvarande motion.

Enligt vår mening bör regeringen nu ta initiativ till att tillsammans med berörda länsstyrelser, högskolor, näringslivet m.fl. intressenter inom mellersta Norrland allsidigt låta utreda förutsättningar för och betydelsen av utvecklandet av ett mittsvenskt universitet. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

att riksdagen hos regeringen begär att frågan om utvecklande av ett mittsvenskt universitet utreds allsidigt.

Stockholm den 22 januari 1990

Martin Olsson (c)

Sina Eliasson (c)